

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

Випуск 11

*Матеріали Всеукраїнської
науково-практичної конференції
“Правова держава: досвід, можливості,
механізми формування в сучасній Україні”,
м. Київ, МАУП, 24 квітня 2014 р.*

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2014

*Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол № 5 від 28.05.14)*

Редакційна колегія:

А. М. Подоляка (голова), д-р юрид. наук, проф.;
А. А. Ізнатченко (заступник голови), канд. техн. наук;
М. Ф. Головатий, д-р політ. наук, проф.;
І. П. Бідзюра, д-р політ. наук, проф.;
Ф. М. Медвідь, канд. філос. наук, проф.
О. В. Куроченко, д-р екон. наук, проф.;
А. С. Лисецький, д-р екон. наук, проф.;
І. П. Розпутенко, д-р наук держ. упр., проф.;
Г. П. Ситник, д-р наук держ. упр., проф.;
Ю. П. Сурмін, д-р соціальних наук, проф.;
В. В. Утвенко, канд. іст. наук, доц.;
Н. М. Чернуха, д-р пед. наук, проф;
М. В. Чечетов, д-р наук держ. упр., проф.;
Н. П. Ярош, д-р наук держ. упр.

Видання здійснене в рамках проекту
“Наукові праці МАУП”

Становлення і розвиток української державності : [зб. наук. пр.] /
МАУП. — К.: ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2008 —

С76 Вип. 11: Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. “Правова держава: досвід, можливості, механізми формування в сучасній Україні”, м. Київ, 24 квіт. 2014 р. / редкол.: А. М. Подоляка (голова) [та ін.]. — 2014. — 362 с. : іл. — Бібліогр. у кінці ст.

У пропонованому збірнику подано статті учасників науково-практичної конференції, присвяченої найважливішій проблемі сьогодення — становленню України як держави. Розглядається формування державності в Україні у різні періоди історії та в різних аспектах.

Для науковців і державних службовців, політиків і політологів, викладачів і студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком Української держави і суспільства.

ББК 63.3(4УКР)я43+67.9(4УКР)301я43

Лисецький А. С. Аграрний ринок: нова парадигма розвитку	102	Соколовська К. М. Демократичні засади судової реформи гетьмана Павла Полуботка	148
Лисовский П. Н. Мудрость как континуум духовной безопасности в противодействии международному терроризму	109	Утвенко В. В. Правове регулювання розвитку житлово-комунального господарства: зарубіжний досвід та Україна	152
Литвиненко В. І. Громадянське суспільство як запорука миру в Україні	114	Христинченко Н. П. Вплив правової держави на процес управління науковою діяльністю в Україні	156
Медвідь Ф. М. Національна безпека Української держави: становлення та шляхи забезпечення	116	Бігдаш В. Д. Фінансово-економічні механізми асиметрії інформації при формуванні правової держави	161
Муравйов К. В. Юридичний аналіз законності Постанови ВР України № 757 "Про самоусунення Президента України від виконання конституційних повноважень та призначення позачергових виборів Президента України"	122	Бортник В. А. Особливості реформування судової системи в сучасній Україні	164
Низенко Е. І. Еволюція наукових поглядів на проблему безпеки підприємництва в сучасних умовах	127	Глушко Л. О. Психологічні особливості стилів управління в сучасних навчальних закладах	167
Пальм Н. Д. Необхідність правової підготовки фахівців соціальної сфери в українському суспільстві	131	Корінчевська І. А. Державне управління в галузі охорони здоров'я	171
Подгорна Г. В., Тьорло В. О. Інноваційний напрям імпоротної діяльності фірм на ринку 3D-принтерів	135	Котеньова О. В., Волобоєва Т. В. Особливості застосування адміністративно-господарського штрафу як виду господарсько-правової відповідальності	176
Корнієнко М. В. Місце ОВС в системі забезпечення економічної безпеки	138	Медвідь Я. Ф. Страхова справа в Україні в умовах незалежності	179
Попова А. В., Тьорло В. О. Економічні аспекти забезпечення організації імпоротної діяльності суб'єктів господарювання України на ринку банкоматів	140	Міхатуліна О. М. Державне регулювання господарської діяльності в сучасних умовах ринку	188
Радзімовська С. Ф. Державне управління в період політичної нестабільності	142	Савіовський М. Ю. Принцип субсидіарності: теоретико-методологічні можливості	191
		Савіовський С. Ю. Шляхи вдосконалення нормативно-правового забезпечення державної мовної політики	197

НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ: СТАНОВЛЕННЯ ТА ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Становлення і розвиток української державності, вип. 11, с. 116–121

Стратегія національного розвитку України, що ґрунтується на системі національних інтересів і пріоритетів, включає і стратегію національної безпеки держави, яка визначає принципи, пріоритетні цілі, завдання та механізми забезпечення життєво важливих інтересів особи, суспільства і держави від зовнішніх і внутрішніх загроз [3]. З урахуванням геополітичної і внутрішньої ситуації діяльність усіх державних органів в Україні має бути зосереджена на прогнозуванні, своєчасному виявленні, попередженні і нейтралізації зовнішніх і внутрішніх загроз національній безпеці, захисті суверенітету і територіальної цілісності України, безпеки її прикордонного простору, піднесенні економіки країни, забезпеченні особистої безпеки, конституційних прав і свобод людини і громадянина, викоріненні злочинності, вдосконаленні системи державної влади, зміцненні законності і правопорядку та збереженні соціально-політичної стабільності суспільства, зміцненні позицій України у світі, підтриманні на належному рівні її оборонного потенціалу і обороноздатності, радикальному поліпшенні екологічної ситуації [1].

Державна політика національної безпеки України формується і реалізується за умов, коли в сучасному світі нівелюється різниця між внутрішніми та зовнішніми аспектами безпеки, зростає вага несилових (політичних, економічних, соціальних, енергетичних, екологічних, інформаційних тощо) складових її забезпечення [26, 399–410; 16; 14; 15] та формуються в межах ЄС — європейська наднаціональна ідентичність, а в рамках СНД — панросійська [19, 1–58; 18].

Узагальнення теоретичного надбання, а також практики реалізації зовнішньополітичних завдань сприяє окресленню складових національної безпеки України у зовнішній площині, до яких, як відомо, зараховують: гарантування і захист прав українських громадян і співвітчизників за кордоном; збереження цілісності і територіальної недоторканності Української держави; досягнення високого економічного розвитку і, відповідно, гідного місця в міжнародному поділі праці, а також протистояння енергетичним загрозам; адекватне співвідношення національних інтересів з участю у наднаціональних міжнародних

структурах; формування позитивного іміджу Української держави [2].

Зовнішньополітичні імперативи України спираються на загально-визнані норми і принципи міжнародного права, серед яких принцип визнання загальнолюдських цінностей, активної міжнародної співпраці є визначальним. Він передбачає на взаємній основі: суверенну рівність і повагу суверенітету; територіальну цілісність і непорушність кордонів; невтручання у внутрішні справи; дотримання і виконання міжнародних договорів і зобов'язань; врегулювання міжнародних спорів і конфліктів виключно мирними, політичними засобами. Для оптимального використання зазначених зовнішньополітичних імперативів Україна потребує конфігурації політичних сил навколо національних інтересів і безпеки [13, 59–68].

Національна безпека виступає як важлива функція кожної держави, що покликана гарантувати сприятливі умови для життя і продуктивної діяльності громадянам, державних інститутів, захищати життєво важливі інтереси людини, суспільства й держави від зовнішніх і внутрішніх загроз. Національна безпека, як зазначено у ст. 1 Закону України “Про основи національної безпеки України”, виступає як “захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам” [1]. Захищеність людини і громадянина, суспільства і держа-

ви забезпечується відповідною діяльністю, яка зменшує або відвертає ймовірні загрози і підвищує захисні, мобілізаційні функції у період небезпеки чи загроз. В основі цієї діяльності лежить обстоювання і реалізація національного інтересу певної країни — глобального, всеохоплюючого інтегрального інтересу, втілення якого уможливлює здійснення життєво важливих приватних, групових і суспільних інтересів переважної більшості громадян. Отже, національна безпека є своєрідним синтезом інтересів і потреб усіх соціальних суб'єктів.

Національна безпека, проблеми її забезпечення стали центральною темою сучасної діяльності як держави, так і дослідників. Серед вчених, що піднімають вузлові проблеми національної безпеки, варто відзначити роботи таких дослідників, як О. М. Андрєєва, О. Ф. Белов, О. А. Бельков, В. Ю. Богданович, О. С. Бодрук, В. Т. Білоус, І. Бінько, М. П. Вавринчук, О. С. Власюк, А. С. Гальчинський, М. Ф. Головатий, В. П. Горбулін, О. М. Гончаренко, В. М. Грубов, Я. Р. Дашкевич, О. Г. Данілян, М. А. Дмитренко, О. Дзьобань, С. І. Здіорук, А. Б. Качинський, О. А. Корнієвський, В. Косевцов, Є. Я. Кравець, Т. Кузьо, О. В. Литвиненко, В. А. Ліпкан, Н. Р. Нижник, В. М. Олуйко, М. І. Панов, Б. О. Параконський, Г. М. Перепелиця, М. А. Поручник, Г. Г. Почепцов, Г. П. Ситник, О. Соснін, В. С. Цимбалюк та ін.

Правову основу національної безпеки становлять Конституція України, закони, інші нормативно-правові акти, а також визнані Україною міжнародні договори й угоди.

Національні інтереси виступають як реалізація природного права народу на гідне існування, як важлива детермінанта національного відродження України. Вона набуває особливої гостроти в моменти, коли виникають нагальні потреби необхідності задовольнити спрагли національні сподівання й потреби та максимально використати багатющі національні ресурси [12, 112–117; 7, 228–245].

Науковий підхід до визначення національних інтересів передбачає, на наш погляд, врахування історичних, соціально-політичних та економіко-географічних чинників функціонування української нації. Вихідними засадами при цьому є чітке розуміння того, що являє собою сучасна українська нація у вузькому значенні, як етнічно однорідна спільнота громадян української національності, що проживає в Україні, та в широкому значенні — як відкрита поліетнічна спільнота, що історично склалася на території України, яка усвідомлює себе українським народом, а її члени — громадянами України, тобто мова йде про політичну націю.

Національний інтерес, на нашу думку, можна визначити, виходячи саме з істотних ознак нації як етносоціальної спільноти. Структура національного інтересу змінюється залежно від завдань нації, ступеня (етапів) її консолідованості (початковий етап формування, етап національно-визвольної боротьби, розквіт національної спільноти тощо).

Щодо нації-держави як суб'єкта міжнародного права, то національний інтерес звернений усередину

спільноти, до умов її внутрішнього функціонування і прояву її ознак. Націю-державу як суб'єкт міжнародних відносин, вважаємо, характеризує національно-державний інтерес, який виступає в загальному плані як мотивація зовнішньополітичної діяльності держави. Національно-державний інтерес України в перехідний період становлення незалежної держави можна охарактеризувати як національне виживання, що повністю підпорядковане завданням стабілізації ситуації в державі і забезпеченню переходу до демократичного суспільства, зорієнтованого на ринкову економіку. Він передбачає формування механізму зовнішніх відносин як основи зміцнення стабільності і відвернення міжнародних конфліктів, цивілізованих входжень у систему колективної та міжнародної безпеки.

Саме за умов сучасних викликів і загроз ХХІ ст., переосмислення системи і розуміння національних інтересів нарізла необхідність створення загальнонаціональної концепції розвитку Української держави та поетапної програми її реалізації. За цих умов зміцнення національної безпеки України необхідно розглядати як одну з головних передумов її існування, самозбереження та подальшого розвитку як незалежного та повноправного члена світового співтовариства [23; 4; 9; 10; 8].

В умовах осмислення механізмів і формування міжнародної колективної безпеки, глобалізаційних викликів і загроз та необхідності осмислення і побудови системи колективної безпеки змушують аналітиків, правлячу еліту в Україні до більш виваженого і глибинного осмислення

національних інтересів, їх небезпек і загроз та пріоритетів розвитку держави [17; 20; 21].

Євроінтеграція є основним і незмінним зовнішньополітичним пріоритетом України і визначена стрижнем стратегії економічного та соціального розвитку нашої держави на наступне десятиріччя [2]. Намагання України бути визнаною європейською державою спирається на спільне із західним світом розуміння й бачення суспільних цінностей. Україні при цьому належить законодавчо адаптуватися до права Європейського Союзу, яке не зводиться лише до законодавства ЄС, а охоплює загальні принципи, цінності і правову культуру.

Політика зміцнення національної безпеки України та підпорядкована їй зовнішньополітична стратегія держави визначальним чином пов'язані з інтеграцією до НАТО та Європейського Союзу. В умовах глобалізації, коли національна безпека будь-якої країни не може бути адекватно захищеною без тісної співпраці з впливовими міжнародними структурами безпеки, євроатлантична інтеграція залишається ключовим елементом політики національної безпеки нашої держави, гарантією нашого вільного, демократичного, економічного, соціального розвитку. За формування єдиного світового простору міжнародної безпеки, на думку аналітиків, позиції нейтралітету та позаблоковості неухильно втрачають сенс [17, 5; 20]. Вступ до ЄС є стратегічною метою України, досягнення якої має супроводжуватися упровадженням європейських політичних, економічних, соціальних стандартів у контек-

сті реалізації національних інтересів держави. Євроінтеграційна стратегія України повинна враховувати взаємопов'язаність процесів інтеграції до ЄС та НАТО. Отже, європейський та євроатлантичний напрями інтеграції України виступають як провідні та системно пов'язані чинники національної безпеки держави, гарантуючи сучасну й адекватну відповідь на новітні загрози та виклики [24, 155–236; 5].

Стратегія національної безпеки України вимагає розбудови ефективної та економічно виправданої системи управління національною безпекою. Насамперед йдеться про загальнодержавні механізми, які створюються і реалізуються узгодженими діями Президента України, як Глави держави, органів виконавчої та законодавчої гілок влади, а також правосуддя [3].

Вдосконалення управління національною безпекою України в системі сучасних міжнародних відносин передбачає два сценарії: прийняття змін (нової редакції) Конституції України щодо уточнення повноважень та компетенції Верховної Ради України, Президента України та Кабінету Міністрів України та приведення діяльності інститутів державної влади відповідно до організаційно-правових положень скасованої політичної реформи 2004 р. з уточненням окремих законів та нормативних актів [22, 179–290; 25].

Докорінна трансформація міжнародних відносин, нові виклики світовій безпеці, і Україні зокрема, висунули на порядок денний необхідність перегляду зовнішньополітичної концепції Української дер-

жави. Висновок полягає в тому, що сьогодні при новому характері загроз для того, щоб залишатися позаблоковим чи нейтральним у традиційному розумінні цих понять, варто зважати на новітні загрози, такі як: розповсюдження наркотиків; зростання неконтрольованої міграції, яка зазвичай супроводжується нелегальним розповсюдженням зброї і наркотичної сировини; злочинності, різних небезпечних хвороб тощо. Не можна бути нейтральним стосовно енергетичних та економічних загроз, інформаційного впливу тощо. В українських реаліях до цього списку ще додається загроза територіальної цілісності та унітарності держави. Усі ці моменти потребують або входження до НАТО, або такого варіанту позаблоковості, який би давав гарантії безпековому існуванню України.

Література

1. Закон України "Про основи національної безпеки України" // Урядовий кур'єр. — 2003. — 30 лип.
2. Закон України "Про засади внутрішньої і зовнішньої політики" від 1 липня 2010 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>
3. Указ Президента України "Про стратегію національної безпеки України" від 12 лютого 2007 р., № 105/2007 // Урядовий кур'єр. — 2007. — № 43. — 7 берез.
4. Безпека України — 2010 / За ред. В. П. Горбуліна, А. М. Зленка, Г. К. Крючкова, В. П. Семиноженка. — К., 2007. — 124 с.
5. Бутусов Ю. и др. Мы сами открыли ворота, мы сами... // Зеркало недели. — 2010. — 24–29 апр.
6. Горбулін В., Литвиненко О. Європейська безпека: можливий шлях послабити виклики і загрози // Дзеркало тижня. — 2009. — 7 листоп.
7. Дергачов О. П. Партнерський потенціал України: становлення і реалізація. — К., 2009. — 496 с.
8. Карасьов В. України — Росія: асиметричне партнерство // Дзеркало тижня. — 2010. — 20–26 берез.
9. Козырева Т. "От безопасности Украины — до безопасности Европы". Во Львове начинает работу Международный форум при участии экспертов высшего уровня // День. — 2010. — 13 апр.
10. Козырева Т. "Украина выходит из серой монотонности". Львовский форум дал старт общенациональной дискуссии по вопросам государственной политики безопасности // День. — 2010. — 22 апр.
11. Княжанский В. Харьковский шок. Шли за газом. А получили? // День. — 2010. — 22 апр.
12. Медвідь Ф. М., Буга Р. І. Національні інтереси України та їх пріоритети в умовах глобалізованого світу: небезпеки та загрози // Наук. пр. МАУП / Редкол.: В. Б. Захожай (гол. ред.) [та ін.]. — К.: МАУП, 2001. — Вип. 3(26). — К.: ДП "Вид. дім "Персонал", 2010. — С. 112–117.
13. Медвідь Ф. М. Посилена угода Україна–ЄС в контексті вироблення стратегії національного розвитку // Україна–ЄС: на шляху до нового формату відносин: Матеріали міжнар. "круглого столу" (Київ, 24 квіт. 2008 р.) / Нац. ін-т проблем міжнар. безпеки. — К.: НІПМБ, 2008. — С. 59–68.
14. Медвідь Ф. М. Інформаційна безпека України: генеза і становлення // Наук. пр. МАУП / Редкол.: В. Б. Захожай (гол. ред.) та ін. — К.: ДП "Вид. дім "Персонал", 2010. — Вип. 2(25). — С. 116–122.

15. *Медвідь Ф. М.* Енергетична безпека України: становлення національної стратегії // Наук. пр. МАУП / Редкол.: В. Б. Захожай (голов. ред.) та ін. — К.: МАУП, 2010. — Вип. 1(24). — С. 201–206.
16. *Модернізація України* — наш стратегічний вибір: Щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України. — К., 2011. — 416 с.
17. *Огризко В.* У глухому куті “позаблоковості”, або “нове малоросійство” української зовнішньої політики // Дзеркало тижня. — 2010. — 7–13 серп.
18. *Орел А.* Україна між Заходом і Сходом. Початок шляху // Дзеркало тижня. — 2011. — 2–8 квіт.
19. *Пелагеша Н.* Україна в смислових війнах постмодерну: трансформація української національної ідентичності в умовах глобалізації. — К.: НІСД, 2008. — 288 с.
20. *Райхель Ю.* Триумф маргинального мышления // День. — 2010. — 24 апр.
21. *Сверстюк Е.* Национальный стыд // День. — 2010. — 27 апр.
22. *Ситник Г. П., Олуйко В. М., Вавринчук М. П.* Національна безпека України: теорія і практика: Навч. посіб. — За заг. ред. Г. П. Ситника. — Хмельницький, К.: Кондор, 2007. — 616 с.
23. *Строуб Тэлботт:* “Вызов настоящего — сформулировать национальные интересы так, чтобы они соответствовали XXI веку”. Интервью А. Гетьманчук // Зеркало недели. — 2010. — 3–9 апр.
24. *Україна* в системі міжнародної безпеки / Нац. ін-т проблем міжнар. безпеки. — К.: ПЦ “Фоліант”, ВД “Стилос”, 2009. — 572 с.
25. *Україна* в 2005–2009 рр.: стратегічні оцінки суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку: Монографія / За заг.ред. Ю. Г. Рубана. — К.: НІСД, 2009. — 655 с.; *Україна* в 2008 році: щорічні оцінки суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку: Монографія / За заг. ред. Ю. Г. Рубана. — К.: НІСД, 2008. — 744 с.
26. *Україна* у 2010 році: щорічні оцінки суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку: Монографія / За заг. ред. А. В. Єрмолаєва. — К.: НІСД, 2010. — 528 с.